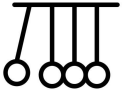

TURKEY'S UNHEARD VOICES

2017 ve 2018 Seçimleri

POLITICS

ALİ KÜÇÜK

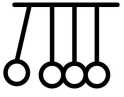
İçerik ve Önsöz

Türk siyasetinin damga vuran önemli olaylarından ikisini ele aldığımız bu araştırmada, alt başlıklarımız arasında 2017 Anayasa Değişikliği Referandumu ve 2018 Haziran Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Erken Seçim Kararı alınması ve bu süreç boyunca Muharrem İnce'nin gördüğü baskılar yer alıyor. Bu araştırmada, bu iki olayın detaylarını, birbiriyle olan bağlantılarını ve toplumsal etkilerini inceleyeceğiz.

Türkiye'de siyaset, diğer ülkelere göre çok daha hassas bir konudur. İki tarafın konuşarak anlaşamadığı ve hatta aynı masaya bile oturamadığı, vatandaşların sağdan soldan duyup doğruluğunu onaylamamış bilgileri delil olarak gösterip savunmaya çalışmaları, giyimine göre insanların hangi partiye oy verdiğinin bilineceği yanılgısının artık tüm insanlara bulaşmış olması, güçlü bir muhalefetin eksikliği ile çok güçlü ve zor yıkılır bir iktidar kitlesinin olduğu bu dönemlerde, siyaset hakkında konuşmak bile bizim sicil kaydımızın temiz tutulması açısından risk taşıyor.

2017 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu

16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen Türkiye Anayasa Değişikliği referandumu, katılım oranlarında rekor bir seviye olan %85,5'e ulaşarak, halk oylamasında %51,43'lük bir 'evet' oranı ile yürürlüğe girdi; mevcut Türkiye Anayasasının on sekiz maddesi üzerine yapılacak değişiklikler onaylandı ve sonucunda cumhurbaşkanlığının yetkileri arttırılırken, meclisin yetkileri azaltıldı. Çoğu muhalefet partilerinin aleyhine sonuçlanan bu seçimde, meclis oylarında CHP, HDP ve bağımsızlar, oylarını *hayır* yönünde kullandılar. Ancak meclis çoğunluğunu AK Parti'nin sağlaması, oy sayısının 330 sınırını geçip sürecin zorunlu referanduma, sonucunda halk oylamasına taşınmasında büyük bir rol oynadı; ancak doğrudan kabul sınırı olan 367 oy barajını geçemedi. Geçmişte birçok kez başkanlık sistemine karşı olduğunu dile getiren MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Ekim 2016'da değişiklik teklifini meclise getirmesi için hükümete çağrı yaptı ve süreçte işbirliği içinde olabileceklerini duyurdu. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından, yurtdışı üçer aylık dönemler itibarıyla Olağanüstü Hal'ler ilan edilmiştir. 2009'da giriştiği açılım döneminden 15 Temmuz darbelerinin ardından vazgeçen AKP, daha milliyetçi bir siyaset anlayışını benimsemeye

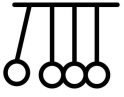

başlamıştır. Bunun sonucunda AKP ve MHP arasındaki bağlar güçlendirilmiş ve MHP'nin 2017 referandumunda AK Parti'yi desteklemesine katkı sağlamıştır.

Anayasa değişikliği teklifi, Türkiye'nin yürürlükteki parlamenter sistemini kaldırarak yerine başkanlık sistemini getirmeyi, cumhurbaşkanının partisiz olma zorunluluğunu kaldırmayı ve başbakanlık makamını ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Ancak, Mayıs 2016'da başbakanlığı kaldırarak anayasa değişikliği konusunda Cumhurbaşkanı Erdoğan ile anlaşmazlıklar yaşayan dönemin başbakanı Ahmet Davutoğlu, başbakanlık görevinden istifa etmiş ve yerine, anayasa değişikliğini en önemli gündem olarak savunan Binali Yıldırım gelmiştir. Ardından, 12 Aralık 2019'da Ahmet Davutoğlu liderliğinde AKP'ye muhalif bir parti olan Gelecek Partisi kurulmuştur, bu parti 2023 Genel Seçimleri'nde Altılı Masa'daki partilerden biri olmuştur. Teklif edilen anayasa değişiklik paketinde, Meclis'teki milletvekili sayısının 550'den 600'e çıkarılması da yer almıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, 16 Nisan 2017'de yapılan anayasa değişikliğinin, önceki anayasa değişikliklerinden çok daha kapsamlı ve anlamlı olduğunu vurgulamış, Cumhuriyet tarihinde ilk defa sivil siyaset eliyle yönetim sisteminin değiştiğini gerekçe olarak sunmuştur. Ayrıca, doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerindeki vatandaşlara şükranlarını sunarak, bu bölgelerdeki oy oranlarındaki %10 ila %20'lik artışı örnek göstermiştir. Erdoğan, bu bölgeler başta olmak üzere tüm Türkiye'ye, ülkenin kardeşliği, birliği ve beraberliği adına verdikleri oylar için teşekkür etmiştir.

Öne çıkan madde değişiklikleri arasında bunlar yer alıyor:

- **Madde 101:** Cumhurbaşkanı aday olacak kişiler son yapılan seçimlerde tek başına veya başka bir partiyle birlikte en az %5 oy almış partiler tarafından veya 100 bin seçmen tarafından aday gösterilebileceği belirtildi. Seçilen cumhurbaşkanının bundan sonra seçildiği partisiyle ilişkisini kesmek zorunda olmadığı kararlaştırıldı.
- **Madde 104:** Cumhurbaşkanı hem devletin hem de hükûmetin başı ilan edilerek başbakanlık kaldırıldı. Yardımcılarını ve bakanları atayıp görevlerine son verme yetkisine sahip oldu. Kendisine anayasa değişikliği yapan kanunları gerekli görürse halk oyuna sunma ve yürütmeye ilgili konularda "cumhurbaşkanlığı kararnamesi" çıkarma yetkisi verildi. Ayrıca cumhurbaşkanının dört yıllık üniversite mezunu olması şartı değiştirilerek "yükseköğrenim yapmış" olması şartı getirildi.

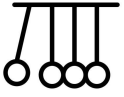
2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Muharrem İnce

3 Kasım 2019 tarihinde gerçekleştirilmesi öngörülen 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi, 2017 Anayasa değişikliği referandumunun ardından yapılan anayasal değişikliklerin yürürlüğe girmesi amacıyla belirlenen tarihten daha erken bir tarihte yapılmıştır. Bahçeli'nin erken seçimi gerekli gördüğünü belirtmesi ve Erdoğan'ın 18 Nisan 2018'de buna olumlu yanıt vermesi ile seçim erkene alınmıştır. Bunun sonucunda 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi, 2018 Meclis üyelerinin belirlendiği genel seçim ile aynı günde yapıldı. AKP'nin açılım sürecinden vazgeçmesi ve milliyetçi bir anlayışı benimsemesinden sonra, AKP ile MHP arasında bağlar güçlendi ve sonucunda Şubat 2018'de iki partinin de yer aldığı Cumhur İttifakı kuruldu. 2017 referandumunun ardından zaten yetkilerinin artması ile güç kazanan Erdoğan, Devlet Bahçeli'yi de arkasına alarak gücünün zirvesine ulaşmıştır. Bu dönemler Erdoğan'ın en güçlü dönemleri olarak da bilinir. Cumhur İttifakı'nın kurulmasının ardından 5 Mayıs 2018'de de, içerisinde Cumhuriyet Halk Partisi, İYİ Parti, Saadet Partisi ve Demokrat Parti'nin yer aldığı Millet İttifakı kurulmuştur.

2018 seçimlerinde yer alan Cumhurbaşkanı adayları arasında tutuklu olan Selahattin Demirtaş'ta yer alıyordu. Eski Milli Savunma Bakanlığı Genel Sekreteri Ümit Yalın, kendisini (içinde HDP'den Pervin Buldan'ın da bulunduğu) ve kandil dağında PKK'lı terör örgütü üyeleri ile çektiği fotoğrafları gerekçe göstererek kendisinin adaylığının iptalini istedi. Ancak YSK bu iptal talebini reddetti ve Demirtaş'ın cumhurbaşkanı adaylığı onaylandı. Demir parmaklıkların ardından seçime katılan eski HDP Genel Başkanı Demirtaş, yaklaşık 4 milyon oy toplayarak oyların %9.76'sını almayı başardı; aynı zamanda Türkiye'nin ilk ve tek

tutuklu Cumhurbaşkanı adayı oldu. Seçimde Cumhuriyet Halk Partisinin adayı Muharrem İnce oldu. CHP, Muharrem İnce'yi seçime sadece 51 gün kala aday olarak çıkardı; bu sebepten dolayı İnce'nin çok kısa bir süre içinde yeterli oyları toplaması ve mitinglerini tamamlaması gerekiyordu. İnce, geç seçilmesinden dolayı günde 2 miting yaparak çok yoğun bir seçim süreci geçirdi. İnce, çok kısa sürede rekor bir seviyede ilgi toplayabilmiştir. Bunun temel sebeplerinden biri, kendisinin aday ilan edildikten sonra partisinin rozetini çıkarıp, 'milletin cumhurbaşkanı' olma hedefiyle cumhurbaşkanlığı yoluna devam etmiştir. Aynı

zamanda Muharrem İnce, bir tane konuşmasında hem kendi parti üyelerini hem de vatandaşları diğer partilerin adaylarına da (Meral Akşener, Temel Karamollaoğlu, Doğu Perinçek) imza vermeleri için çağrı yaptı. Zira birinin aday olabilmesi için en az 100.000 imza toplaması gerekiyordu. Bu açıklamasının 'demokrasi budur' şeklinde bir yorum yaptı. İnce'nin ilgi toplamasındaki önemli faktörlerden bir diğeri ise verdiği vaatler. Bu vaatler:

- Kendisinin CHP üyeliğini bırakıp tarafsız kalacağı (herkesin cumhurbaşkanı mottosu ile)
- Yeniden parlamenter sisteme geçileceğini
- Olağanüstü Halin kaldırılacağı
- Cumhurbaşkanlığı Sarayı (Beştepe) yerine Çankaya Köşkünde kalacağını, vee sarayın öğrencilerin kullanımına tahsis edileceğini
- Gençlere her yıl 19 Mayıs ve 29 Ekimde 500'er TL , ki bu zamanın kuru ile 2025 Mart ayında 4000 TL'ye denk geliyor (Haz. 2018 - 1\$ = 4.7TL / 500 TL = 106\$ / 2025'te 106\$ = yaklaşık 4000 TL)
- Cumhurbaşkanına hakaret suçu kaldırılacağı
- Enflasyonun %5'e, faizin %7' ye düşürüleceği
- Her ailenin bir evi, her evin bir maaşı olacağı

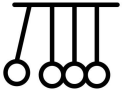

Bu vaatler, özellikle gençlerin istediği reformlardı, ve sonucunda İnce'nin büyük bir kitleye sahip olmasına çok büyük katkıda bulundu.

Ancak Muharrem İnce, adaylığının duyurulmasından itibaren kendi partisi tarafından darbe almaya başlamıştır. Ne kadar yoğun bir seçim programı ile yılmadan çalışsa bile ve kazanma ümidiyle Türk toplumunun lehine olan vaatleri sunup dürüst bir Cumhurbaşkanı adayı bile olsa, kendisine karşı yapılan propagandalar ve kumpaslar durmadı. Örneğin, Ankara'da, "Biz gelİNCE türbana son" adlı anti-islamist

sloganların bulunduğu sahte Cumhuriyet Halk Partisi seçim broşürleri halka dağıtılmaya başlandı. Broşürleri kimin dağıttığı bugüne kadar hâla bulunamamıştır. 1992 yılından beri

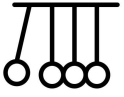
içinde olduğu Cumhuriyet Halk Partisi, Muharrem İnce'ye adeta ihanet ediyordu. CHP, kendi seçim kampanyasını ve İnce'nin seçim kampanyasını ayrı ayrı yürütme kararı verdi. Muharrem İnce için hazırlanması gereken animasyon filmi, CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu için hazırlandı. Üstüne üstlük, İnce Zonguldak mitingini yaparken, kendisine destek veren on dört milletvekilini gerekçe göstermeden listelere yazmadılar; ve seçimden 56 gün sonra gerçekleştirilen seçim değerlendirme toplantısına Cumhurbaşkanı Adayı olan Muharrem İnce'yi çağırmadılar. Bu kadar ihanetin üzerine İnce, defalarca istifa etmeyi düşündüğünü ama muhalefetin umudunu kesmemesi için bunu yapmadığını ve sabır ettiğini katıldığı bir haber programında vurguladı.

CNN Türk'e katılan, seçim döneminde Halk TV'nin genel müdürü olan Şaban Sevinç, İnce'ye karşı CHP Yönetiminde 'Mobbing' uygulandığını öne sürdü. Dönemde günde 2-3 mitinge giden İnce'yi yayınlayan Halk TV'ye, CHP Genel Başkan Yardımcısının 'neden bu kadar yayınlıyorsun? Başımıza bela mı edeceksin?' diye sorduğunu söyledi. Sevinç, defalarca hastanede yatan eski CHP genel başkanı Deniz Baykal'a gitmek zorunda kaldığını da vurguladı. İnce'ye karşı atılan iddialar durmak bilmedi. Seçim akşamı, İnce hakkında o gece nerede bulunduğu ve alkol alıp almadığı soruları hızla gündeme geldi. Bütün gece İnce'nin yanında olan Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan, bu soruları şöyle cevapladı: "Ankara'da bir otelde olduğunu, özel bir katta ailesi ve başkaları ile olduğunu söyledi. Özcan, sürekli olarak çay içtiğini ve içki içmediğini söyledi."

Sonuç olarak, seçimi %52,59'luk bir oy ile Recep Tayyip Erdoğan kazandı. Muharrem İnce %30'un üzerinde bir oy ile ikinci sırada geldi. Erdoğan'ın en güçlü dönemlerinde olması, ve Muharrem İnce'nin kendi partisi tarafından sırtından bıçaklanması, böyle bir sonucun ortaya çıkmasında büyük rol oynayan faktörlerdir. Muharrem İnce, 2021 yılında CHP'den ayrılarak Memleket Partisini kurdu.

Sonuç

2017 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu ve sonrasında gerçekleşen 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal yapısını derinden etkiledi. Referandumla kabul edilen başkanlık sistemi, 2018 seçimleriyle birlikte fiilen yürürlüğe girerek yürütme yetkisini tamamen cumhurbaşkanına devretti. Bu değişiklik,

yönetimde hızlı karar alma sürecini teşvik etse de, denge ve denetleme mekanizmalarının zayıflaması yönünde eleştirilere neden oldu. Seçim sürecinde medya kontrolü, ifade özgürlüğü ve adil rekabet koşulları konularında tartışmalar yaşandı. Seçim sonuçları, toplumsal kutuplaşmayı daha da derinleştirerek seçmenler arasında siyasi ayrışmayı artırdı. Aynı zamanda, yeni sistemin ekonomik yönetim ve uluslararası ilişkiler üzerindeki etkileri, Türkiye'nin demokratikleşme süreciyle ilgili tartışmaları da beraberinde getirdi.